

3. *Bentham J.* The works of J. Bentham / J. Bentham. – Edinburgh, 1838–1843. – Vol. 3. – 622 p.
4. *Harrison R.* Jeremy Bentham / R. Harrison. – Oxford University Press, 1995.
5. *Morriss A. P.* Codification and Right Answers / A. P. Morriss. – 74 Chic.-Kent L. Rev, 1999. – 355 p.
6. *Иеринг Р.* Юридическая техника / Р. Иеринг ; пер. с нем. Ф. С. Шендорфа. – СПб., 1905.

Наставний Б. Е. «Номографія» як мистецтво написання законів; практичні рекомендації та правила попередження і ліквідації помилок у використанні законодавчої техніки в трактаті Джеремі Бентама

Стаття присвячена теоретико-правовому дослідженню сутності та змісту таких категорій, як «номографія», «панноміон» у трактаті «Номографія» Джеремі Бентама. Проаналізовано доктринальні погляди Дж. Бентама на основні важливі структурні елементи закону та їх значення для теоретичного й практичного обґрунтування феномена «номографія», а також розкриті ключові правила, що допоможуть уникнути законодавцем помилок у використанні законодавчої техніки.

Ключові слова: номографія, панноміон, законодавчий процес, законодавча техніка, закон, утилітаризм, велфоризм.

Наставный Б. Э. Номография как искусство написания законов; практические рекомендации и правила предотвращения и ликвидации ошибок при использовании законодательной техники в трактате Джеремии Бентама

Статья посвящается теоретико-правовому исследованию сущности и содержания таких категорий, как «номография», «панномиион» в трактате «Номография» Джеремии Бентама. Проанализированы доктринальные взгляды Дж. Бентама на основные структурные элементы закона, их значение для теоретического и практического обоснования феномена «Номография», а также раскрыты ключевые правила, которые помогут избежать законодателем ошибок в использовании законодательной техники.

Ключевые слова: номография, панномиион, законодательный процесс, законодательная техника, закон, утилитаризм, велфоризм.

Nastavnyi B. Nomography as the art of writing laws; practical recommendations and rules for prevention and elimination of imperfections in usage of legislative technique in the treatise written by Jeremy Bentham

The thesis is article to theoretical and legal research of the nature and content of categories such as «nomography», «pannomion» in the treatise «Nomography» written by Jeremy Bentham. Among other things the thesis raises the issue of major structural elements of law and their implications for theoretical and practical study of the phenomenon of «nomography». Thesis further shows key rules of legislative technique to avoid legislative mistakes.

Key words: nomography, pannomion, legislative process, legislative technique, law, utilitarianism, welfarism.

УДК 342.565 : 347.97

*Яна Володимирівна Нестор,
здобувач кафедри конституційного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ І ПРАВОВА ПРИРОДА КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРИНЦИПІВ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА

Актуальність проблематики визначення, розуміння і застосування конституційних принципів здійснення судочинства обумовлюється необхідністю об'єктивного та неупередженого вирішення судовими органами справ за зверненнями фізичних і юридичних осіб.

Метою статті є дослідження теоретико-правових засад конституційних принципів здійснення судочинства в Україні.

Серед представників сучасної юридичної науки проблематику принципів судочинства чи правосуддя досліджують В. Городовенко, Т. Дрягіна, М. Гумба, І. Марочкін, О. Мироненко, С. Нечипорук, Н. Сібілова, Ю. Шемшученко, Н. Шульгач та ін.

Юридична енциклопедія визначає судочинство як процесуальну форму здійснення правосуддя, діяльність суду, яка є видом державної діяльності, пов'язаною з розглядом і вирішенням цивільних, кримінальних та інших судових справ [1].

Конституційні принципи здійснення судочинства можна визначити як основоположну засаду судового розгляду, відповідно до якої здійснюється процесуальна форма розгляду справи судом.

Розглянемо співвідношення поняття конституційних принципів здійснення судочинства із суміжними юридичними поняттями та категоріями. Відзначимо, що конституційні принципи здійснення судочинства у юридичній науці часто ототожнюються із процедурними принципами судової влади [2, с. 256], процесуальними елементами принципів правосуддя [3, с. 12], судочинними принципами правосуддя [4, с. 33], функціональними принципами судової влади [5, с. 40], динамічними принципами правосуддя [6, с. 51].

Сама категорія «конституційний принцип здійснення судочинства», на відміну від категорій «принцип права», «принцип судової влади», фактично не досліджена, описується лише зміст окремих принципів.

Традиційно у науковій юридичній літературі принципи права розглядаються як відправні положення, керівні засади, ідеї, виражені в законах, навколо яких ґрунтується вся система прав, норми, інститути й галузі права [7, с. 108]. Інколи вчені зводять поняття принципу до найбільш загальної правової норми [8, с. 8].

За визначенням В. Городовенка, принципи судової влади – це загальні правові положення, що відображають функціональне призначення суду в суспільстві, сприяють досягненню завдань, які стоять перед ним, окреслюють структурну побудову судової системи і процедури здійснення правосуддя. Вони прямо закріплені в конституційних та інших нормативних актах або впливають із їх змісту та правової природи самої судової влади [9, с. 10].

І. Марочкін під принципами судової влади розуміє норми найбільш загального, керівного характеру, що визначають її місце в системі єдиної державної влади, побудову її основних інститутів і спрямовані на реалізацію завдань, що стоять перед судовою владою [5, с. 40].

Н. Сібільова визначає принципи судової влади як основоположні засади, які розкривають природу, сутність судової влади, побудову її інститутів і які націлені на досягнення завдань, що стоять перед нею [10, с. 130].

О. Толочко тлумачить принципи судової влади як правові положення загального характеру, якщо вони, по-перше, нормативно закріплені в Конституції чи в законодавстві України про судоустрій або судочинство, по-друге, закріплюють або регулюють найбільш важливі правовідносини, що складаються у процесі організації й діяльності судової влади, і, по-третє, обслуговують зміст інших норм законодавства, що повинні служити юридичними гарантіями й забезпечувати дію юридичних механізмів реалізації принципів судової влади [11, с. 137–138].

С. Нечипорук застосовує поняття «конституційні засади (принципи) організації та функціонування судової влади», розуміючи їх як фундаментальні положення Основного Закону держави, що визначають основи організації судової влади (зокрема, побудови системи судових органів, статусу та повноважень представників судової влади тощо), а також здійснення її безпосередніх функцій (тобто змісту, порядку і процедури здійснення судочинства) [12, с. 77].

Зазначимо, що коли йдеться про принципи правосуддя, то маються на увазі засади або основи організації та діяльності судів. Свого поширення термін «принципи правосуддя» у науковій юридичній літературі набув у радянську епоху і досі часто застосовується у процесуальних галузевих науках.

Ю. Стецовський серед основних принципів правосуддя виокремлює: доступ до правосуддя, здійснення його виключно судом, змагальність і гласність судочинства, включаючи до змісту останніх і деякі інші принципи [13, с. 115–180].

Конституція України у ст. 129 застосовує поняття «основних засад судочинства». Чинне ж процесуальне законодавство для позначення основних положень процедури розгляду справ судом використовує терміни як «судочинство», так і «правосуддя» [14].

Зміст поняття «правосуддя» здебільшого розкривається через зміст терміна «судочинство». Вважаємо, ці терміни необхідно розмежовувати. Правосуддя є змістом судочинства, а судочинство – формою здійснення (реалізації) правосуддя чи судової процедури.

Сучасне законодавство виокремлює різні форми судової процедури, які визначені галузевим процесуальним законодавством (конституційна, цивільна, кримінальна, господарська, адміністративна), а змістом кожної з них є правосуддя – надання судом правової оцінки фактам й обставинам правової дійсності.

Так, згідно з п. 4 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України адміністративне судочинство – діяльність адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у порядку, встановленому цим Кодексом [15].

Перелік сучасних конституційних принципів здійснення судочинства як його основних засад міститься у ч. 2 ст. 129 Конституції України, серед яких: рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; розумні строки розгляду справи судом; забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення; обов'язковість судового рішення [14].

За своєю юридичною сутністю основні засади судочинства – це його конституційні, міжгалузеві принципи, які мають фундаментальний характер для різних видів судочинства: цивільного, кримінального, адміністративного, у господарських судах. У режимі судочинства конституційні засади не допускають ніяких винятків, і їм притаманна найвища стабільність [16, с. 900].

Наведений перелік конституційних принципів здійснення судочинства є відкритим, що відображено у ч. 3 ст. 129 Конституції України – законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.

Проблематика конституційних принципів здійснення судочинства потребує подальшого теоретико-правового розроблення.

Таким чином, у результаті дослідження теоретико-правових засад конституційних принципів здійснення судочинства в Україні можливо дійти таких висновків.

Конституційний принцип здійснення судочинства – це основоположна засада судового розгляду, відповідно до якої здійснюється процесуальна форма розгляду справи судом.

Конституційні принципи здійснення судочинства у юридичній науці часто ототожнюються із процедурними принципами судової влади, процесуальними елементами принципів правосуддя, судочинними принципами правосуддя, функціональними принципами судової влади, динамічними принципами правосуддя.

Перелік конституційних принципів здійснення судочинства як його основних засад міститься у ч. 2 ст. 129 Конституції України, серед яких: рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення доведеності вини; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; підтримання публічного обвинувачення в суді прокурором; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; розумні строки розгляду справи судом; забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судового рішення; обов'язковість судового рішення.

Наведений перелік конституційних принципів здійснення судочинства є відкритим, що відображено у ч. 3 ст. 129 Конституції України – законом можуть бути визначені також інші засади судочинства.

Конституційні принципи здійснення судочинства взаємопов'язані один з одним. Маючи свій особливий зміст і правову природу, вони взаємно обумовлюють дію один одного і становлять систему, яка визначає зміст і процесуальну форму здійснення судочинства в Україні. Система конституційних принципів здійснення судочинства становить фундамент, на основі якого формується процесуальне законодавство. Система цих принципів має забезпечувати єдиний режим законності, верховенства права та застосування всіх інших правових приписів у діяльності судових органів, слугувати методологічною основою розвитку та вдосконалення вітчизняного конституційного, судової влади та процесуального законодавства.

Оскільки в конституційних принципах здійснення судочинства можна виокремити характерні особливості, що притаманні судочинству в цілому, так і окремим його видам (конституційному, цивільному, кримінальному, господарському, адміністративному), вони характеризуються єдністю.

Використані джерела

1. Судочинство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/15201212/legal/sudochinstvo>
2. Городовенко В. В. Принципи судової влади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Городовенко Віктор Валентинович. – Харків : Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 428 с.
3. Добровольская Т. Н. Принципы советского уголовного процесса (вопросы теории и практики) / Т. Н. Добровольская. – М. : Юридическая литература, 1971. – 171 с.
4. Конституционные основы правосудия в СССР : учеб. / под ред. В. М. Савицкого. – М. : Наука, 1981. – 321 с.
5. Організація судових та правоохоронних органів : підруч. / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, П. М. Каркач [та ін.] ; за ред. І. Є. Марочкіна. – Харків : Право, 2013. – 448 с.
6. Абросимова Е. Б. Судебная власть в Российской Федерации: система и принципы / Е. Б. Абросимова. – М. : Ин-т права и публ. политики, 2002. – 160 с.
7. Алексеев С. С. Проблемы теории права : курс лекций : в 2 т. / С. С. Алексеев. – Свердловск : Свердл. юрид. ин-т, 1972. – Т. 1: Основные вопросы общей теории социалистического права. – 395 с.
8. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності у цивільному судочинстві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право та міжнародне приватне право» / Мамницький Валерій Юрійович. – Харків, 1995. – 19 с.
9. Городовенко В. В. Принципи судової влади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Городовенко Віктор Валентинович. – Харків : Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 428 с.
10. Сібільова Н. В. Сучасні тенденції структурних змін у системі принципів судового права / Н. В. Сібільова // Питання боротьби зі злочинністю. – 2004. – Вип. 3. – С. 129–136.
11. Толочко А. Н. Принципы судебной власти / А. Н. Толочко // Сб. кратк. тезисов докл. и науч. сообщ. науч.-практ. конф. по итогам науч.-исслед. работ, выполн. проф.-препод. составом УЮА в 1992 г. (4–5 марта 1993 г.). – Харьков, 1993.
12. Нечипорук С. В. Конституційні засади організації та функціонування судової влади в Україні (питання теорії і практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне право» / Нечипорук Світлана Володимирівна. – Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. – 225 с.
13. Стецовский Ю. И. Судебная власть : учеб. пособ. / Ю. И. Стецовский. – М. : Дело, 2000. – 400 с.
14. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>

15. *Кодекс адміністративного судочинства України* від 6 липня 2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

16. *Конституція України*: наук.-практ. коментар / В. Я. Тацій, О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш [та ін.] ; Нац. акад. прав. наук України. – Харків : Право, 2011. – 1128 с.

Нестор Я. В. Поняття і правова природа конституційних принципів здійснення судочинства

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових засад конституційних принципів здійснення судочинства в Україні. Розкривається юридична сутність основних засад судочинства, визначених у ст. 129 Конституції України. Особливу увагу приділяється співвідношенню поняття конституційних принципів здійснення судочинства із суміжними юридичними категоріями, розробленими сучасними науковцями.

Ключові слова: судочинство, конституційні принципи здійснення судочинства, принципи правосуддя, основні засади судочинства, процедурні принципи судової влади.

Нестор Я. В. Понятие и правовая природа конституционных принципов осуществления судопроизводства

Статья посвящена исследованию теоретико-правовых основ конституционных принципов осуществления судопроизводства в Украине. Раскрывается юридическая сущность основных принципов судопроизводства, определенных в ст. 129 Конституции Украины. Особое внимание уделяется соотношению понятия конституционных принципов осуществления судопроизводства со смежными юридическими категориями, разработанными современными учеными.

Ключевые слова: судопроизводство, конституционные принципы осуществления судопроизводства, принципы правосудия, основные принципы судопроизводства, процедурные принципы судебной власти.

Nestor Y. The Concept and legal nature of the constitutional principles of court proceedings

The article is devoted to theoretical and legal foundations of the constitutional principles of court proceedings in Ukraine. Reveals the legal essence of the fundamental principles of court proceedings, defined in article 129 of the Constitution of Ukraine. Particular attention is paid to the ratio of the notion of constitutional principles of court proceedings from related legal categories developed by modern scientists.

Key words: court proceedings, constitutional principles of court proceedings, the principles of justice, fundamental principles of legal proceedings, procedural principles of the judiciary.

УДК 342.7

*Катерина Валеріївна Николина,
доцент кафедри теорії права та держави
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОЦЕДУРНІ ГАРАНТІЇ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ ЯК ПРИНЦИПУ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Суспільствам, державам і міжнародному співтовариству загалом необхідний цементуючий ідеологічний матеріал, який би дав змогу їм співіснувати і розвиватися. Очевидно, що таким матеріалом можна вважати права людини, які на сьогодні є чимось на зразок внутрішнього ядра ідеї права, вони виступають критерієм легітимності державної влади, мірилом справедливості та свободи. Водночас ми є свідками парадоксальної ситуації, коли концепція прав людини є однією з найбільш обговорюваних і значущих у сучасному світі, проте факти порушення прав людини фіксуються безперервно, відбуваються численні акції протесту громадян у спробі відстояти та захистити основоположні права і свободи.

Відверто кажучи, дослідження проблематики прав людини на першому етапі може викликати певну розгубленість, насамперед через концептуальну масштабність, наявність безлічі протилежних ідей, підходів, поглядів стосовно окресленої теми, що ставить під сумнів можливість конструктивних наукових дискусій. Однак очевидним є факт, що права людини постають об'єктом значної уваги в політичній, правовій, філософській сфері внаслідок їх безумовної важливості як незаперечної цінності сучасної цивілізації.

Наукові праці в сфері прав людини, як правило, зосереджені на трьох основних питаннях: зміст і функції; природа та обґрунтування; визначення змісту та переліку. Серед сучасних вітчизняних учених слід виокремити В. Бігуна, Д. Гудиму, М. Козюбру, П. Рабіновича. Філософсько-правове обґрунтування віднаходимо у працях таких західних правознавців, як Р. Алексі, А. Вільдт, Р. Дворкін, П. Коллер, Г. Ломанн та ін.

Метою статті є дослідити та обґрунтувати необхідність правової інституалізації концепції прав людини, а також визначити процедурні гарантії забезпечення людиноцентризму.

11 вересня 1997 р. для України набула чинності Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, завдяки чому пріоритетним завданням нашої держави стало створення системи гарантій, механізму захисту прав і свобод людини відповідно до міжнародних стандартів. Ця обставина обумовила появу багатьох вітчизняних досліджень прав людини як у межах загальнотеоретичних наук, так і